

## Tilburg University

### Op doorreis

van de Vijver, F.J.R.

*Published in:*  
Psychologie

*Publication date:*  
1997

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

*Citation for published version (APA):*

van de Vijver, F. J. R. (1997). Op doorreis: Vluchtelingen en asielzoekers in een onzekere toekomst. *Psychologie*, 16(1), 28-31.

#### General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

#### Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.



VLUCHTELINGEN EN ASIELZOEKERS IN EEN ONZEKERE TOEKOMST

# Op doorreis

De laatste jaren is het aantal vluchtelingen en asielzoekers in Nederland toegenomen. Hoe zijn ze eraan toe als ze hier komen? En voelen ze zich hier wel thuis?

FONS VAN DE VIJVER – FOTO'S MARCEL VAN DEN BERGH

Vluchtelingen en asielzoekers hebben geen economisch motief om hun land te verlaten, noch vertrekken ze uit vrije wil. Ze kunnen gewoon niet langer in het land van herkomst blijven, waar ze slachtoffer zijn van politiek geweld, intimidatie of vervolging. Hun vertrek is het gevolg van de wens om vrij te zijn van dreiging. Wáár het veilige oord is, is voor hen vaak van minder belang.

Hun lichamelijke en geestelijke gezondheid is meestal niet al te best als ze in ons land aankomen. Hoofdpijn, maagpijn, slaapstoornissen, depressies en (vooral bij vrouwen) angsten zijn hun grootste klachten. Veel van de lichamelijke problemen hebben een psychische oorsprong. Mannen en vrouwen zijn vaak mishandeld of gemarteld; vrouwen vaak verkracht. De 'post-traumatische stress-stoornis' komt onder vluchtelingen en asielzoekers regelmatig voor. Ze beleven in nachtmerries de vreselijkste gebeurtenissen opnieuw, slapen slecht (in), zijn 's nachts erg op hun hoede, zijn gauw geïrriteerd en bijzonder



Winterswijk

argwanend, zelfs op het paranoïde af. Als er doden zijn gevallen bij een gebeurtenis waarbij ze betrokken waren, zijn ze vaak nog in de rouw en vertonen ze gevoelens van schuld ten opzichte van de slachtoffers.

**ZICHT OP DE TOEKOMST** Welke omstandigheden kunnen er nu voor zorgen dat deze mensen hun problemen zo snel mogelijk te boven komen? In het algemeen hebben vluchtelingen minder kans om adequaat met hun problemen om te







gaan als ze veel traumatische gebeurtenissen hebben moeten doorstaan. Cambodjaanse vluchtelingen bijvoorbeeld die sterk getraumatiseerd waren door de gewelddaden van het regime van generaal Pol Pot, waren zes jaar na hun komst in de Verenigde Staten nog steeds totaal van slag.

Ook belangrijk is de gezondheid voorafgaand aan de gebeurtenissen in het eigen land: voor wie het altijd al moeilijk was om zich staande te houden, komt de klap des te harder aan. De steun van familie en vrienden uit de eigen groep is van eminent belang voor een succesvol herstel. En ten slotte speelt de leeftijd een grote rol. Jongere vluchtelingen zijn doorgaans beter in staat hun traumatische ervaringen te verwerken dan oudere.

Het verlaten van de eigen woonplaats betekent het verlies van oude zekerheden en het ontstaan van nieuwe onzekerheden. Velen verliezen hun huis, baan en positie in de samenleving; ze raken hun sociale contacten kwijt en weten niet precies hoe het met de achterblijvers zal gaan. Ze weten evenmin wat hen in het nieuwe land te wachten staat. Een laatste bron van onzekerheid kan de uitkomst van een asielaanvraag zijn.

Het gedrag van vluchtelingen en asielzoekers wordt in hoge mate bepaald door het toekomstperspectief. Vanuit het perspectief van de vluchteling is aanpassing aan de Nederlandse samenleving één mogelijkheid. Hoe aantrekkelijk deze is, zal sterk afhangen van de vooruitzichten van de persoon. Sommige vluchtelingen zijn huis en haard ontvlucht vanwege problemen die volgens henzelf van tijdelijke aard zijn; zodra deze pro-

blemen verdwijnen (bijvoorbeeld als gevolg van gewijzigde politieke verhoudingen), willen ze wel terugkeren naar het geboorteland. Voor deze vluchtelingen is Nederland vooral een bescherming tegen gevaar. De behoefte om zich de Nederlandse taal en cultuur eigen te maken, zal bij deze mensen klein zijn.

**DRIE GENERATIES** Voor andere vluchtelingen, in het bijzonder degenen die sterk getraumatiseerd zijn, is een terugkeer naar het geboorteland helemaal onwaarschijnlijk. Ook zij zullen niet snel geneigd zijn om zich aan te passen. Want het inburgeren in de Nederlandse samenleving eist een sterke oriëntatie op de toekomst en het je eigen maken van een nieuwe taal en cultuur vraagt veel energie. Maar één van de symptomen van een post-traumatische stress-stoornis is juist dat je voor jezelf geen toekomst meer ziet en geen plannen voor de lange termijn kan maken. De verwerking van het verleden eist bovendien al zoveel energie, dat er nauwelijks wat overblijft voor het werken aan de toekomst.

Om de huidige situatie van vluchtelingen te begrijpen, is dus inzicht in hun verleden nodig. Veel vluchtelingen zijn het slachtoffer van traumatische gebeurtenissen geweest. Het verwerken van deze ervaringen vergt tijd. Daarnaast is inzicht nodig in hun toekomstperspectief: kunnen en willen ze terug naar hun land van herkomst? Als ze hun toekomst elders dan in Nederland zien, zullen ze niet gauw geneigd zijn om zich de Nederlandse taal en cultuur eigen te maken. Anders wel. Maar ook dat kost tijd. Naar verluidt zeiden de Jezuïeten op basis van hun werk in de missie destijds dat er drie generaties nodig waren om mensen katholiek te maken: de eerste generatie werd gedoopt, de tweede werd onderwezen en de derde was katholiek. De achterliggende gedachte is dat grote culturele overgangen veel tijd vergen, heel veel tijd.

## AANPASSEN EN INTEGREREN

Het is naïef te verwachten dat allochtonen allemaal bezig zijn om Nederlander te worden. De term 'aanpassing' is dan ook wat ongelukkig gekozen. Die suggereert namelijk dat het eindpunt van een ontwikkeling moet zijn dat iemand zich wat taal en cultuur betreft zodanig aanpast dat hij zich niet meer onderscheidt van autochtone Nederlanders. Velen stellen het echter op prijs om een Nederlandse identiteit te ontwikkelen en om daarnaast hun oorspronkelijke culturele identiteit te behouden. Het nastreven van een dergelijke dubbele culturele identiteit ('Turk onder Turken en Nederlander onder Nederlanders') wordt 'integratie' genoemd. In de dagelijkse taal is integratie echter aanpassing gaan betekenen. Als gezegd wordt dat buitenlanders moeten integreren, wordt echter meestal bedoeld dat ze zich aan de Nederlandse samenleving moeten aanpassen. Het is jammer dat we geen algemeen aanvaarde term hebben om zo'n dubbele culturele identiteit aan te geven.

**EMIGREREN EN VLUCHTEN** Als we deze dingen eenmaal weten, is het *voor ons* makkelijker te begrijpen, waarom asielzoekers en vluchtelingen zo weinig gemotiveerd zijn om zich aan te passen (zie ook het kader). Nederlanders, ook zij die open staan voor andere culturen, hebben daar wel eens moeite mee. Dit zou te maken hebben met de grote bereidheid van de Nederlander om zich aan te passen als hij zich in een andere culturele omgeving begeeft. Na de Tweede Wereldoorlog waren Nederlanders tijdens de grote emigratiegolven naar Canada en Australië graag geziene immigranten. Ze gingen vaak snel op in de culturele smeltkroes en isoleerden zich niet van de rest van de bevolking. In vergelijking met andere groepen beheersen Nederlanders betrekkelijk snel de taal van het nieuwe land.

Maar de emigranten van toen gingen weg omdat ze dachten dat ze elders een beter bestaan konden opbouwen. De vluchtelingen en asielzoekers van nu hebben echter niet zozeer de wens in Nederland te aarden. Zonder levensbedreigende problemen waren ze niet uit hun eigen land weggevlucht.



